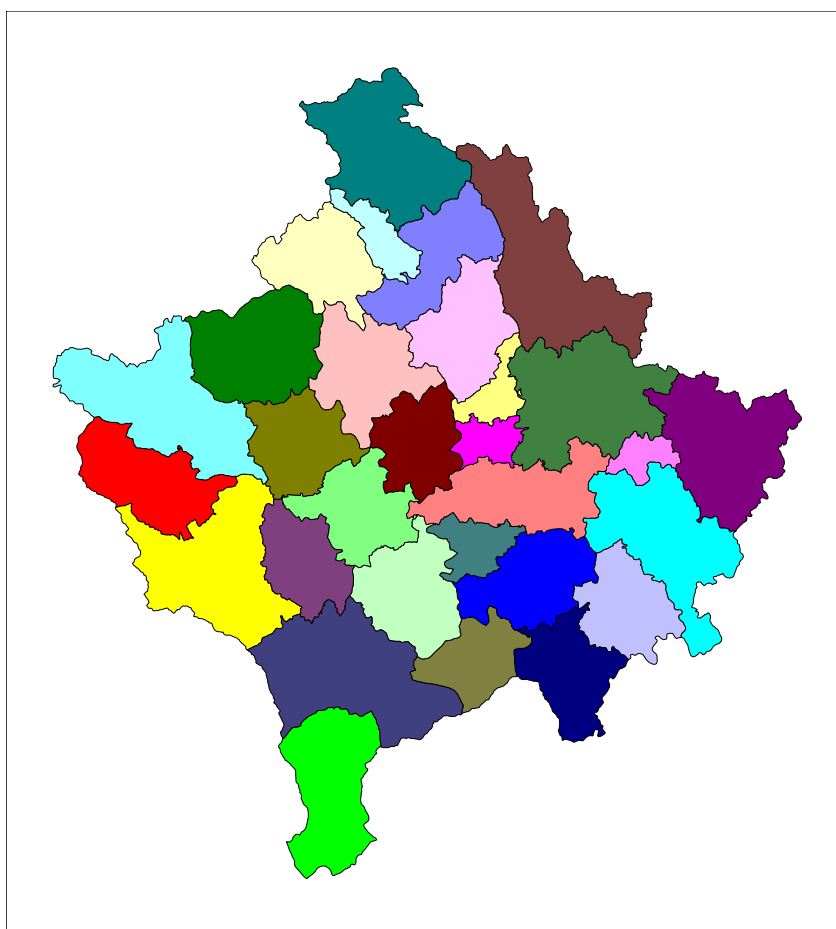

Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse / Privremena Institucija Samouprave / Provisional Institutions of Self Government
Qeveria e Kosovës / Vlada Kosova / Government of Kosovo
Ministria e Shërbimeve Publike / Ministarstvo javnih službi / Ministry of Public Services

Seriya 2: Statistika Poljoprivrede i Okoliša

Anketa Poljoprivrednih Domaćinstava 2004

**Enti i Statistikës së Kosovës
Zavod za Statistiku Kosova
Statistical Office of Kosovo**

Uvod

Ovo je četvrti put da ZSK, odnosno Departman za Statistiku Poljoprivrede i Okoliša sprovodi Anketu Poljoprivrednih Domaćinstva. Cilj ove ankete je da se prikupe pouzdani statistički podaci u poljoprivrednom sektoru na Kosovu.

Rezultati Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava u 2004 godini, sadržani u ovoj Publikaciji pružaju jedan važan izvor informacija o sadašnjoj situaciji poljoprivrede na Kosovu.

Daljnje poboljšanje pouzdanosti statističkih podataka se može očekivati kada bude sproveden Popis Poljoprivrednih Domaćinstva i Popis Farmi na Kosovu.

Ova Publikacija je rezultat saradnje između Zavoda za Statistiku Kosova (ZSK) i Ministarstva Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja (MPŠRR), preko zajedničkih radnih grupa.

Cela ova aktivnost je podržana financiranjem Evropske Agencijza za Rekonstrukciju (EAR), Projekta 'Program Podrške Savetodavnom telu za agro-statistiku i agro-politiku na Kosovu (ASPAUK II), koji je sproveden od NR International/ADAS.

Ova Publikacija je pripremljena od strane Departmana za Statistiku Poljoprivrede i Okoliša na Kosovu ZSK, koji se sastoji od sledećih kadrova: Bajrush Qevani, Haki Kurti, Rexhep Fejzullahu, Habib Strana, Güven Güneren (UNMIK) u saradnji sa konsultantima projekta ASPAUK II: Avni Ramadani, Lulzim Shala, Muhedin Nushi, Valerie Evans, Emma Chapman i Sophia Davidova.

ZSK bi takođe želeo da se zahvali radnicima regionalnih zavoda ZSK-a, i ispitanika na terenu i stanovništva za njihovu saradnju i doprinos.

Mi ćemo sa zadovoljstvom pozdraviti/primiti bilo kakve komentare/primedbe i predloge koje možete imati u vezi ove Publikacije sa ciljem što boljeg ispunjenja potreba korisnika u budućim Publikacijama.

Izvršni šef u ZSK-u
Hysni Thaçi

Priština, Novembar 2005

Skraćenice i Akronimi

APD	Anketa Poljoprivrednih Domaćinstva
ASPAUK Kosovu	Program Podrške Savetodavnom telu za agro-statistiku i agro-politiku na
JGR	Jedinica Godišnjeg Rada
EAR	Evropska Agencija za Rekonstrukciju
EU	Evropska Unija
MPKF	Mreža Podataka Knjigovodstva Farme
H	Domaćinstva
ARS	Anketa o Radnoj Snazi
AMŽS	Anketa Merenja Životnog Životnog Standarda
MPRR	Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
MPS	Ministarstvo Javnih Službi
VSV	Verovatnoća Srazmerno Veličini
JOU	Jedinica Osnovnog Uzorka
PDV	Preduzeća u Društvenom Vlasništvu
ZSK	Zavod za Statistiku Kosova
UNMIK	Misija Ujedinjenih Nacija Privremena Administracija na Kosovu

Ključ simbola

-	Nula (nema podatka)
:	Podatak nije dotupan
.	Nije primenjivo
0	Magnituda manja od polovine jedinica zaposlenih
0, 0	Magnituda manja od polovine jedinica zaposlenih
ha	Hektara
kg	Kilograma
t	Tona
hp	Konjskih snaga
%	Procenat

U tabelama gde su brojčane jedinice zaokružene na najbližoj zadnjoj brojci, može doći do jedne blage protivrečnosti u sumi sastavnih artikla na osnovu koji su prikazani.

Sadržaj

1	Objektivi/ciljevi, metodologija i obim ankete	5
1.1.	Obim i objektivi ankete	5
1.2.	Okvir ankete	5
1.3.	Dizajn Uzorka	6
1.4.	Procedura Procene	7
1.5.	Definicije	7
1.6.	Procedura na terenu.....	8
2	Poljoprivredna Domaćinstva	8
3	Upotreba zemljišta i struktura farme	14
4	Usevi.....	19
5	Šumarstvo	21
6	Stočni fond.....	24
7	Poljoprivredna ulaganja/inputi	26
8	Poljoprivredni rad.....	29
9	Troškovi na farmi	31
	Table 1: Granicni okvir za velike i specijalizovane farme prema tipu farme	7
	Table 2: Poljoprivredno stanovništvo prema starosnim grupama.....	8
	Table 3: Poljoprivredno stanovništvo u opštinama prema starosnim grupama	11
	Table 4: Poljoprivredno stanovništvo u opštinama prema polu	12
	Table 5: Obrazovanje stanovništva prema starosnim grupama (od 15 do 64 god.)	13
	Table 6: Obrazovanje poljoprivrednog stanovništva prema polu (od 15 do 16 godina).....	13
	Table 7: Iskorišćenost zemljišta.....	14
	Table 8: Upotreba zemlje.....	16
	Table 9: Poljoprivredno zemljište po veličini farmi i strukturi farmi	17
	Table 10: Ukupna površina zemljišta prema upotrebi i strukturi farme	18
	Table 11: Površina poljoprivrednog zemljišta prema vlasništvu i strukturi farme	18
	Table 12: Crop area, production and yield.....	20
	Table 13: Broj poljoprivrednih domaćinstva koja poseduju šume prma opštinama	21
	Table 14: Količina i namena upotrebljenog drva po opštinama	22
	Table 15: Tipovi drva	23
	Table 16: Brojčana prezentacija stočnog fonda za Novembar – Decembar 2004.....	25
	Table 17: Mehanizacija i ostala prema u poljoprivrednim gazdinstvima	26
	Table 18: Upotreba veštačkog đubriva po domaćinstvima	27
	Table 19: Upotreba veštačkog đubriva i stočnog đubreta/gnojiva prema usevima	27
	Table 20: Članovi gazdinstva angažovani na farmi	29
	Table 21: Članovi porodice ngažovani na radu na farmi/poljoprivredi	30
	Table 22: Struktura potrošnje farme na Kosovu	31
	Table 23: Vrsta/tip potrošnje u farmi prema opštini u (Evrima).....	32
	Figure 1: Velicina gazdinstva.....	9
	Figure 2: Upotreba poljoprivrednoga zemljišta	15
	Figure 3: Izneseni razlozi od farmera za zemlju ostavljenu za ugar	15
	Figure 4: Površina pod usevima prema kategoriji.....	19
	Figure 5: Iskrišćenost šuma u vlasništvu privatnog sektora	23
	Figure 6: Vrste drveća	24

1 Objektivni/ciljevi, metodologija i obim ankete

1.1. Obim i objektivni ankete

Objektivni/cilj Ankete Poljoprivrednih Domaćinstva 2004 je da obezbedi podatke o situaciji u poljoprivredi Kosova imajući u vidu demografiju poljoprivrednih domaćinstva, upotrebu zemljišta i strukturu farme; stočnog fonda; useva; šumarstva; poljoprivrednih sredstava/inputa; mehanizacije i radne snage. Cilj ankete je da se pomogne u procenivanju poljoprivredne situacije na Kosovu i obezbediti osnovu za buduće nadgledanje trendova na ovom sektoru.

Anketa obuhvata zemlju koja se obrađuje od poljoprivrednih domaćinstava, koja žive i koja se bave poljoprivredom u ruralnim područjima.¹ Anketa ne obuhvata zemlju koja pripada poljoprivrednim domaćinstvima u ruralnim područjima koja se ne bave poljoprivredom ili poljoprivredna domaćinstava koja žive u urbanim područjima na Kosovu ili izvan Kosova; osim ako je ovo zemljište uzeto pod zakup od poljoprivrednih domaćinstava u ruralnim područjima. Ova anketa se razlikuje od proslogodisnje ankete gde je zemlja svih poljoprivrednih domaćinstva bila uključena bez razlike dali su ti poljoprivrednici živeli na Kosovu ili izvan Kosova.

Osim toga, zemlja u državnom vlasnistvu koja se ne obrađuje od poljoprivrednih domaćinstava nije uključena u ovoj anketi. Podaci su predstavljeni na nacionalnom i u nekim slučajevima na opštinskom nivou.

Anketa je sprovedena u Jesen 2004 i Januaru 2005. Anketa je sprovedena od 2001 godine 2001. Vazne pojave ankete u poređenju sa prethodnim anketama su: veći uzorak anketiranih domaćinstava; velike farme su anketirane i okvir od kojeg je uzorak izabran je kompleto obnovljen².

1.2. Okvir ankete

Pri kraju Augusta i Septembra 2004 sva sela na Kosovu su posećivana. Na osnovu upitnika licem u lice sa predsednikom/predstavnikom sela dobivene su procene za obnovu uzorka farme. Za svako selo procene su dobivane za:

- Broj domaćinstava na selu;
- Broj poljoprivrednih domaćinstava na selu;
- Broj stanovnika na selu;
- Broj porodica u selu koji žive izvan sela;
- Broj porodica koja trenutno žive na selu;
- Broj stanovnika sela koji žive izvan sela;
- Broj stanovnika koji trenutno žive na selu.

U 468 slučajno izabranih sela, izvršena je unakrsna provera u okviru cele liste svih domaćinstva i poljoprivrednih domaćinstva u selu.

U više slučajeva broj poljoprivrednih domaćinstva je bilo manji od procene predsednika sela. Podesavanja u okviru je naknadno izvedeno.

¹ Najmanje jedan od članova poljoprivrednog domaćinstava treba da bude ratar

² Uzorak 2001 bilo je 1,440 poljoprivrednih domaćinstava; u 2002 bilo je 3,200 poljoprivrednih domaćinstava; u 2003 bilo je 1,264 poljoprivrednih domaćinstava, i u 2004 bilo je 4,646 poljoprivrednih domaćinstava.

Dok okvir može da ne bude toliko pouzdan kao sto bi bio opšti popis, pošto se anketa bazira na proceni predsednika sela, ipak ono predstavlja obnovu podataka upotrebljenih ranije, koji se baziraju na podatke 1981 godine.

Obnovljenji okvir obuhvata 117,967 poljoprivrednih domaćinstava u ruralnim oblastima na Kosovu. Smatra se da je broj poljoprivrednih domaćinstava u prethodnim godinama bio veći³. Ovo treba da se ima u vidu pri upoređenju rezultati ankete poljoprivrednih domaćinstva 2004 sa prethodnim godinama.

1.3. Dizajn Uzorka

Anketa se zasnovala na dvo usloznenja nivoa uzorka. Uzorak je bio veličine 4,646 poljoprivrednih domaćinstvas. Prvi nivo usloznavanje je bio po opštinama sa ciljem dobijanja opštinskih procena i radi obezbešenja pune geografske pokrivenosti. Drugi nivo usloznavanja je bilo prema veličini sela da bi se procenilo predstavljanje poljoprivrednih domaćinstva lociranih u razmeru velicine sela. Zbog nedostatka opšteg popisa poljoprivrednih domaćinstva nije bilo moguće da se dođe do usloznenja/slojevitsti uzorka prema vrsti poljoprivrednih domaćinstva ili njihove velicini.

Sela koja su uključena u okviru JOU, od kojih je izvedeno biranje poljoprivrednih domaćinstva za anketu na bazi slučajnosti. Metod koji je upotrebljen za stvaranje JOU bio je:

- Za mala sela, manje od 50 poljoprivrednih domaćinstva, nekoliko malih sela je pregrupisano zajedno (prema njihovoj geografskoj velicini) da bi se formirala JOU;
- Za farme srednje veličine, čitavo selo stvara jednu JOU;
- Kod velikih sela, selo se deli na dva dela, koje se sastoji od 75 do 200 poljoprivrednih domaćinstva. Svaki deo formira jedan JOU.

Veličina opštine, što se tiče broja poljoprivrednih domaćinstava, određuje broj JOU, koji je izabran u svakoj opštini.

- Za opštine sa više od 7.000 poljoprivrednih domaćinstava, 25 JOU su izabrana prema slučaju;
- Za opštine sa 4.000 do 7.000 poljoprivrednih domaćinstva, 20 LOU su izabrana prema slučaju;
- Za opštine sa manje od 4.000 poljoprivrednih domaćinstva, pola LOU su izabrana prema slučaju.

Unutar svake izabrane LOU, 8 poljoprivrednih domaćinstava je izabrano za anketiranje prema slučajnosti. Ovo anketa je zasnovana na osnovu liste svih poljoprivrednih domaćinstva u izabranim LOU (vidi Sekciju 1.6). Kod velikih sela izabrano je više od jednog LOU iz istog sela, svi LOU iz ovih sela su uključeni. Ukupno 535 LOU je uključen u uzorku. U nekim opštinama sa relativno malim brojom poljoprivrednih domaćinstava, manje od 20 LOU je bilo uključeno⁴. Za ove opštine procene možda nisu pouzdane na opštinskom nivou ali de doprineti pouzdanosti tih podataka na Kosovskom nivou.

Drugi nivo usloznavanja bio je, unutar svake opštine, da bi se usloznavala LOU u saglasnosti sa veličinom sela: mala sela (sa manje od 75 poljoprivrednih domaćinstva), srednja sela (75 – 100 poljoprivrednih domaćinstva) i velika sela (sa više od 150 poljoprivrednih domaćinstva). Broj LOU izabran od svake kategorije sela oslikava ukupan broj poljoprivrednih domaćinstava u svakoj opštini koji žive u malim srednjim i velikim selima. LOU strata svakog sela je izabran prema Verovatnoći Srazmerne Veličine (VSV) na osnovu broja poljoprivrednih domaćinstva u svakome LOU. Da bi se umanjila heterogenost uzorka

³ Ukupan broj poljoprivrednih domaćinstava upotrebljen u uzorcima prethodnim godinama (zasnovan na podatke iz godine 1981) bilo je: 2001: 154.752; 2002: 157.600; 2003: 169.473.

⁴ Novoberda; Zvečan; Zubin Potok; Shterpce; Obiliq; Fushe Kosovo; Shtime; Mitrovica; Leposavic; Kline; Dragash.

okvira, i poboljšale procene, sve jedinice koje su bile iznad normalne raspodele, prema veličini farme, su identifikovane i ubrajane u celini. One se oslikavaju-prikazuju kao velike i specijalizirane farme.

Graničnik prema vrsti farme je utvrđen u konsultaciji sa ekspertima MPŠRR, opštinskim agromonomistima, lokalnim i međunarodnim ekspertima i poljoprivrednim prerađivačima i postojećim podacima. Utvrđeni graničnik je takode uzeo u obzir raspoloživa sredstva za celokupno ubravanje izabranih farmi. Tabela 1. predstavlja graničnik koji se upotrebljavao za biranje velikih i specijalizovanih farmi.

Table 1: Granicni okvir za velike i specijalizovane farme prema tipu farme

Proizvodnja	Izabrani okvir
Krompir	10 ha
Zitarice	50 ha
Industrijsko bilje	Sve Farme
Vocnjaci	1,5 ha
Vinogradi	4 ha
Vrtarstvo otvoreno	3 ha
Vrtarstvo pokriveno	0,30 ha
Stoka	35
Ovce	200
Koze	40
Svinje	35
Kokoske	4.000

U nedostatku Registra Farmi, sastavljen je spisak svih farmi na Kosovu veličine iznad granicnika. Ovo je postignuto preko poseta u svakoj opštini za savetovanje opštinskih zvaničnika i uz pomoć preporuka postojećih podataka.

376 velikih i specijalizovanih farmi je identifikovano i potpuno ubrajano. Ove farme su referisane u ovoj publikaciji kao velike farme. Ove nisu obavezno komercijalne farme. Sva ostala poljoprivredna domaćinstva su referisana u sledecim poglavljima kao mala poljoprivredna domaćinstva ili farme.

1.4. Procedura Procene

Težine su primenjene na opštinskom nivou.

1.5. Definicije

Anketa je sprovedena uzevši u obzir sledeće vazne definicije:

Definicija domaćinstava je Zajednica lica koja žive zajedno i ulažu sredstva.

Definicija poljoprivrednog domaćinstva je ono domaćinstvo koje poseduje i uzgaja više od 0.10 ha obradljivog zemljišta⁵, ili manje od 0.10 ha obradljivog zemljišta ali koje poseduje najmanje:

- 1 kravu i jedno tele, ili; 1 kravu i 1 junice
- 1 kravu i 2 ovce i 2 koze
- 5 ovce ili koze
- 4 ovce ili svinje zajedno
- 3 svinje
- 50 živina
- 20 košnica pčela ili

⁵ Zemliste, basta, plastichni tuneli, vocnjak, vinograd, livada.

- Više od 20 m² ribnjaka

Ukupna površina zemlje domaćinstava obuhvata svu zemlju koja pripada domaćinstvu ona koja se upotrebljava i ne upotrebljava i zemlja uzeta u zakup minus zemlja koja je izdata na zakup.

1.6. Procedura na terenu

Rad na terenu je sproveden u dve faze. Prva faza je bila upisivanje/registracija svih domaćinstava i poljoprivrednih domaćinstava u određenim/izabranim selima. Terenski radnici u nekim slučajevima uz pomoć mapa (geografskih karti) sela otišli su od vrata do vrata radi prikupljanje podataka pomoću upitnika. Rezultati od rada na terenu su upotrebljeni za biranje poljoprivrednih domaćinstva koja će biti anketirana.

Druga faza rada na terenu sastojile su od prikupljanja podataka od poljoprivrednih domaćinstava. Metod prikupljanja podataka je bio anketiranje/intervisanje licem u lice na osnovu upitnika. (Dodatak).

Sprovedena je procedura proveravanja. Procedura se sastojila od tri nivoa: (i) proveravanje kompletnog upitnika na terenu od strane nadzornika terena; (ii) proveravanje kompletnog upitnika u ZSK od strane stalnih službenika u Poljoprivrednom Departmanu, i (iii) logične provere tokom ubacivanja podataka. Tokom završetka terenskog rada sprovedena je dodatna kontrola kvaliteta. Ukupno je izabrano 100 poljoprivrednih domaćinstva (odabranih prema slučaju od JOU i poljoprivrednih domaćinstva). Ova poljoprivredna domaćinstva su ponovno bila anketirana da bi se potvrdilo vrednost podataka koji su pružani u početku. Nisu ustanovljene ozbiljne protivurečnosti⁶.

2 Poljoprivredna Domaćinstva

Anketa Poljoprivrednih Domaćinstava 2004 godine je prikupila informacije o članovima poljoprivrednih domaćinstava. Imajući u vidu brze promene na Kosovu u zadnjih 15 godina, nedovoljne količine podataka i informacija o sadašnjem broju stanovnik⁷ stvaraju se dodatni problemi u tumačenju statističkih podataka. Ovo poglavlje pruža podatke o poljoprivrednim domaćinstvima u 2004 godini što se tiče starosti, roda/pola i obrazovanja članova domaćinstava, i informacije o članovima domaćinstava koji su živeli izvan dom od i nestva u zadnjih 12 meseci.

Treba imati u vidu da su uračunata samo domaćinstava koja žive u selima i koja se bave poljoprivredom. Pod ovim okolnostima brojke poljoprivrednog stanovništva očekuje se da budu drugačije od ankete poljoprivrednih domaćinstava u 2001 godini, kada su takođe obuhvaćena i domaćinstva koja žive u drugim mestima – i u inostranstvu. Table 2. predstavlja članove poljoprivrednih domaćinstava na Kosovu prema starosnoj grupi.

Table 2: Poljoprivredno stanovništvo prema starosnim grupama

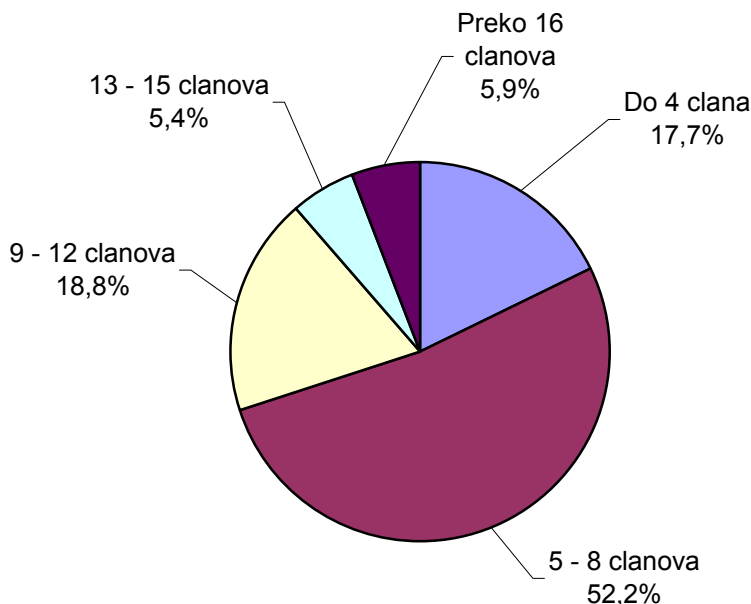
Starosne grupe	Broj	Procenat	% komulativ
Do 14 god.	278.405	30,7	30,7
15 - 29 god.	267.467	29,5	60,1
30 - 49 god.	218.856	24,1	84,2
50 - 64 god.	89.391	9,8	94,1
Preko 65 god.	53.804	5,9	100,0
Ukupno	907.925	100,0	

⁶ Male varijacije su uocene na odziv obezbedene od strane poljoprivrednih domaćinstva. Smatra se da je uzrok ovome nedostatak odrađivanja knjiga i procena obezbeđivanja od strane Poljoprivrednih domaćinstva u toku intervjua.

⁷ Potreba za opštim popisom stanovništva

Ova tabela predstavlja ukupno oko 908.000⁸ poljoprivrednog stanovništava. Preko 60 % poljoprivrednog stanovništva/populacije je ispod 30 godina starosti. Poljoprivredna domaćinstava na Kosovu su velika. Figura 1. prdstavlja raspodelu domaćinstava prema njihovoj veličini.

Figure 1: Velicina gazdinstva

Najveći broja domaćinstava se sastoji od od 5-8 članova u domaćinstvu, 52.2 % od svih poljoprivrednih domaćinstava spadaja u ovu grupu. Veoma velika domaćinstava sa 13-15 članova zauzimaju 5.9 %. Prosečan broj članova u domaćinstvima je 7.7. Od ukupnog broja poljoprivrednog stanovništva/populacije, oko 10 % žive izvan domaćinstva više od šest meseci. Najveći broj se sastoji od muškaraca unutar grupe starosnog doba od 15-59 koji su u 2004 proveli 10-12 meeci izvan domaćinstava.

Tabela 2. predstavlja poljoprivredno stanovništvo/populaciju po opštinama i grupi starosnog doba. Veći broj opština imaju visoki broj ljudi stanovnika koji zavise od poljoprivrede. Podujevo, Uroševac, Prizren i Lipljan imaju poljoprivredno stanovništvo/populaciju preko 50,000 u svakoj opštini. Tabela 3. predstavlja razliku u strukturi starosnog doba između različitih opština. Najveći procenat mladih ljudi, do 14 godina starosnog doba spada u

⁸ Poljoprivredno stanovništvo je definisano kao svi članovi poljoporivednog domaćinstva kako je deefinisano u Poglavlju 1.

Mališevu, 36,4 %, u poređenju sa opštim Kosovskim proskom od 30.7 %. Novo Brdo koja je jedna mala opština sa samo 3,000 poljoprivrednog stanovništvom/populacijom ima najveći udeo od 40,3 %, mladih stanovnika koji su u aktivnom radnom stanju, između 15-49 godina starosti, u poređenju sa opštim Kosovskim proskom od 29, 5 %. Udeo ključne grupe radnog stanovništva/populacije, između 30-49 godina starosti, je sličan među svim opštinama, koji iznosi između jedne petine i jedne četvrtine poljoprivrednog stanovništva/populacije. Grupacija od 50-64 godina starosti na Kosovu je približno oko 10 % i starijih ljudi (doba 65 i više) oko 6 %. U nekim opštinama kao, u Leposaviću, Zubinom Potoku Zvečanu i Štrpcu udeo poljoprivrednog stanovništva/populacije od preko 50 godina starosti je veoma veći, 40,2 %, 30,7 %, 29,2 % odnosno 5,9 %. Jedan od razloga je migracija mladih ljudi zbog nedostatka radnih mesta i perspektive u karijeri u selima.

Table 3: Poljoprivredno stanovništvo u opstinama prema starosnim grupama

Opština	Starosne grupe										Ukupno	
	Do 14 godina		15 - 29 godina		30 - 49 godina		50 - 64 godina		Preko 65 godina			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Kosova	278.405	30,7	267.467	29,5	218.856	24,1	89.391	9,8	53.804	5,9	907.925	100,0
Decani	8.356	28,5	8.949	30,5	6.735	23,0	3.163	10,8	2.094	7,1	29.298	100,0
Gjakova	12.380	29,9	13.005	31,5	9.286	22,5	3.913	9,5	2.754	6,7	41.339	100,0
Glllogoci	11.127	28,5	13.616	34,8	8.975	23,0	3.760	9,6	1.594	4,1	39.072	100,0
Gjilani	11.700	29,3	10.192	25,5	10.258	25,7	5.115	12,8	2.710	6,8	39.975	100,0
Dragashi	5.647	28,6	5.189	26,3	5.224	26,5	2.217	11,2	1.462	7,4	19.739	100,0
Istogu	10.209	31,1	9.051	27,5	8.330	25,3	3.500	10,7	1.772	5,4	32.862	100,0
Kaçaniku	7.497	30,7	7.506	30,8	6.038	24,7	2.177	8,9	1.188	4,9	24.405	100,0
Klina	9.576	32,0	9.775	32,7	6.427	21,5	2.365	7,9	1.773	5,9	29.917	100,0
F Kosova	4.233	27,3	4.933	31,8	3.676	23,7	1.837	11,9	822	5,3	15.501	100,0
Kamenica	6.286	26,3	6.476	27,1	6.367	26,6	2.635	11,0	2.155	9,0	23.919	100,0
Mitrovica	5.535	32,7	5.021	29,7	3.936	23,3	1.515	9,0	910	5,4	16.917	100,0
Leposavici	1.102	11,6	1.856	19,5	2.725	28,7	2.240	23,6	1.580	16,6	9.503	100,0
Lipjani	14.401	28,5	15.625	30,9	12.248	24,2	5.634	11,2	2.604	5,2	50.512	100,0
Novo Brda	509	17,2	1.195	40,3	620	20,9	310	10,4	332	11,2	2.965	100,0
Obiliqi	3.944	31,1	3.560	28,1	3.274	25,8	1.341	10,6	573	4,5	12.691	100,0
Rahoveci	11.061	29,8	11.090	29,8	9.613	25,9	3.446	9,3	1.947	5,2	37.157	100,0
Peja	11.071	30,2	10.652	29,0	8.747	23,8	3.852	10,5	2.356	6,4	36.678	100,0
Podujeva	17.263	31,8	16.003	29,5	13.005	24,0	5.359	9,9	2.628	4,8	54.258	100,0
Prishtina	7.167	27,1	7.448	28,1	6.763	25,6	2.848	10,8	2.241	8,5	26.467	100,0
Prizreni	17.728	33,7	14.804	28,2	13.023	24,8	4.005	7,6	2.978	5,7	52.538	100,0
Skenderaj	15.152	31,6	14.144	29,5	11.599	24,2	4.203	8,8	2.780	5,8	47.878	100,0
Shtime	7.435	35,8	5.929	28,6	4.978	24,0	1.513	7,3	907	4,4	20.763	100,0
Shterpcia	2.553	24,7	2.280	22,1	2.827	27,4	1.246	12,1	1.429	13,8	10.335	100,0
Suha Reka	16.911	34,2	14.772	29,9	11.400	23,1	3.824	7,7	2.525	5,1	49.433	100,0
Ferizaj	18.324	34,8	14.468	27,5	12.735	24,2	4.515	8,6	2.586	4,9	52.628	100,0
Vitia	13.748	33,6	10.453	25,5	10.272	25,1	3.730	9,1	2.725	6,7	40.927	100,0
Vushtrrija	10.384	26,8	13.843	35,7	8.680	22,4	4.411	11,4	1.454	3,7	38.771	100,0
Zubin Potok	1.007	20,3	1.225	24,7	1.211	24,4	974	19,6	550	11,1	4.967	100,0
Zvecan	841	18,2	1.117	24,2	1.303	28,3	738	16,0	610	13,2	4.609	100,0
Malisheva	15.258	36,4	13.289	31,7	8.583	20,5	3.005	7,2	1.765	4,2	41.900	100,0

Table 4: Poljoprivredno stanovništvo u opstinama prema polu

Opština	Muski		Ženski		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Kosova	477.899	52,6	430.026	47,4	907.925	100,0
Decani	15.581	53,2	13.716	46,8	29.298	100,0
Gjakova	22.055	53,4	19.283	46,6	41.339	100,0
Glllogoci	19.806	50,7	19.266	49,3	39.072	100,0
Gjilani	21.457	53,7	18.518	46,3	39.975	100,0
Dragashi	9.983	50,6	9.756	49,4	19.739	100,0
Istogu	16.796	51,1	16.066	48,9	32.862	100,0
Kaçaniku	13.310	54,5	11.096	45,5	24.405	100,0
Klina	15.563	52,0	14.353	48,0	29.917	100,0
F Kosova	7.955	51,3	7.546	48,7	15.501	100,0
Kamenica	12.415	51,9	11.504	48,1	23.919	100,0
Mitrovica	9.163	54,2	7.754	45,8	16.917	100,0
Leposavici	5.288	55,6	4.215	44,4	9.503	100,0
Lipjani	27.238	53,9	23.274	46,1	50.512	100,0
Novo Brda	1.571	53,0	1.394	47,0	2965	100,0
Obiliqi	6.932	54,6	5.759	45,4	12.691	100,0
Rahoveci	19.602	52,8	17.555	47,2	37.157	100,0
Peja	18.770	51,2	17.908	48,8	36.678	100,0
Podujeva	28.836	53,1	25.422	46,9	54.258	100,0
Prishtina	13.896	52,5	12.571	47,5	26.467	100,0
Prizreni	27.586	52,5	24.952	47,5	52.538	100,0
Skenderaj	25.083	52,4	22.795	47,6	47.878	100,0
Shtimja	11.033	53,1	9.729	46,9	20.763	100,0
Shterpca	5.502	53,2	4.833	46,8	10.335	100,0
Suha Reka	26.340	53,3	23.093	46,7	49.433	100,0
Ferizaji	27.545	52,3	25.083	47,7	52.628	100,0
Vitia	20.692	50,6	20.235	49,4	40.927	100,0
Vushtrria	20.903	53,9	17.869	46,1	38.771	100,0
Zubin Potoku	2.781	56,0	2.187	44,0	4.967	100,0
Zvecani	2315	50,2	2.293	49,8	4.609	100,0
Malisheva	21.900	52,3	19.999	47,7	41.900	100,0

Sve opštine imaju veći broj stanovnika muškog nego ženskog roda. Rezultati ankete u 2004 godine nisu bili suštinski drugačiji od onih sa Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava u 2001 godini. Zadnja anketa je pokazala da sa izuzetkom starijih ljudi %jala je suštinska nadmoć muškaraca u poljoprivrednom stanovništvu/populaciji. Nadmoć muškaraca u poljoprivrednom stanovništvu/populaciji izgleda da se odupire uprkos pre - i posle-ratne emigracije kojom je prilikom bilo uključeno više muškaraca nego žena. U anketi, su prikupljeni i podaci o nivou obrazovanja. Tabela 4. Proizkuje nivo stečenog obrazovanja poljoprivrednog stanovništva/populacije prema starosnoj grup.

Table 5: Obrazovanje stanovništva prema starosnim grupama (od 15 do 64 god.)

Nivo obrazovanja	Starosna grupa						Ukupno	
	15-29 god		30-49 god		50-64 god			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Neobrazovani	2.595	1,0	6.850	3,1	13.156	14,7	22.601	3,9
Nezavršeno osnovno obraz.	17.908	6,7	11.110	5,1	21.475	24,0	50.493	8,8
Završeno osnovno obraz.	95.111	35,6	88.858	40,6	33.458	37,4	217.427	37,8
Nezavršeno srednje obraz.	40.668	15,2	4.393	2,0	821	0,9	45.882	8,0
Završeno srednje obraz.	93.950	35,1	89.527	40,9	14.770	16,5	198.247	34,4
Nezavršeno više obraz.	2.229	0,8	1.104	0,5	342	0,4	3.676	0,6
Završeno više obraz.	2.285	0,9	6.259	2,9	3.323	3,7	11.867	2,1
Nezavršeno visoko obraz.	10.589	4,0	3.240	1,5	323	0,4	14.152	2,5
Završeno visoko obraz.	2.131	0,8	7.515	3,4	1.724	1,9	11.371	2,0
Ukupno	267.467	100,0	218.856	100,0	89.391	100,0	575.715	100,0

Najveći udeo stanovništva/populacije poseduje osnovno ili srednje školsko obrazovanje. Udeo ovih dvaju grupa sabranih zajedno je približno tri četvrtine odraslog poljoprivrednog stanovništva/populacije u doba aktivno za rad. Obe dve krajnosti, bez obrazovanja ili sa nešto odnosno kompletiranim tercijalnim obrazovanjem, čine jedan mali deo stanovništva/populacije, oko 4 % u svakoj grupi. Postoje ogromne razlike u stečenom obrazovnom nivou između poljoprivrednog stanovništva/populacije muškog i ženskog pola na Kosovu starosnog doba od 15-64 (Tabela 6).

Table 6: Obrazovanje poljoprivrednog stanovništva prema polu (od 15 do 16 godina)

Nivo obrazovanja	Muski		Zenski		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Neobrazovani	4.882	1,6	17.719	6,5	22.601	3,9
Nezavršeno osnovno obraz.	17.899	5,9	32.594	11,9	50.493	8,8
Završeno osnovno obraz.	78.242	25,9	139.185	50,9	217.427	37,8
Nezavršeno srednje obraz.	27.687	9,2	18.195	6,7	45.882	8,0
Završeno srednje obraz.	142.766	47,2	55.481	20,3	198.247	34,4
Nezavršeno više obraz.	2.695	0,9	982	0,4	3.676	0,6
Završeno više obraz.	8.986	3,0	2.881	1,1	11.867	2,1
Nezavršeno visoko obraz.	10.313	3,4	3.838	1,4	14.152	2,5
Završeno visoko obraz.	9.010	3,0	2.361	0,9	11.371	2,0
Ukupno	302.479	100,0	273.236	100,0	575.715	100,0

Broj stanovništva/populacije ženskog pola bez obrazovanja je preko tri puta veći od muškog stanovništva/populacije. Generalo gledajući, poljoprivredne porodice na Kosovu obrazuju školuju njihovu žensku decu do kraja osnovne škola. Zbog ovog razloga starije osobe ženskog roda sa završenim osnovnim obrazovanjem iznosi oko 51 %, dok kod muške dece koja normalno završavaju srednju školu, je oko 51% dok oko 47% muškaraca završilo je srednju školu. Ova polna razlika nije rezultat samo datog prioriteta njihovim sinovima od porodica u ruralnim krajevima, nego to takođe zavisi od razdaljine od mesta stanovanja do škole, uslovima saobraćaja i postojećoj % jećoj fizičkoj infrastrukturi. U selima gde postje osnovne šolame oba pola su poslata ili pohađaju školu. Ostale ankete (LSMS 2000, LFS 2001 i 2002) su pedočile razlike između ruralnog i urbanog stanovništva/populacije.

Nepotpuni podaci

Popis stanovništva/populacije će osigurati bolje informacije o broju poljoprivrednog stanovništva/populacije i polnoj strukturi u ruralnim sredinama.

3 Upotreba zemljišta i struktura farme

Celokupna površina Kosova se računa da je oko 1,1 milion a hektara. Naj citiranija struktura zemljišta koja se primenjuje je ona iz 1980 i koja se bazira na katastarski registar. Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava APD/AHS 2004 godine je prikupila podatke od domaćinstava o upotrebi svake parcele zemlje, u vlasništvu ili koja se obrađuje, uključujući zemljište ostavljeno za ugar. Treba imati u vidu da predstavljeni podaci prikazuju manju površinu prema kategorijama u poređenju sa pređašnjim izveštajem. Nekoliko faktora se mogu smatrati odgovornim za ovu nesuglasnost. Prvo, zemljište JDP⁹ nije uključeno i ovaj izveštaj se ne odnosi na ovo zemljište. Drugo, domaćinstava ima implikacija na podacima upotrebljenog zemljišta domaćinstava. Ta domaćinstava treba da budu na Kosovu i da trenutno žive u selu da bih se ubrajala. Zemljište ugar je ubrajano samo kada je kao takvo izneto od poljoprivrednih domaćinstava. Napuštene površine zemlje od domaćinstava koja žive u inostranstvu ili razmeštenih lica nisu ubrajana uopšte. Jedan drugi mogući razlog može biti ne prijavljivanje površina zemlje od strane farmera zbog mogućnosti budućeg oporezovnja. Konačno, male površina uzetih kao uzorak može takođe biti jedan od faktora.

Osim toga, poznato je da veliki deo poljoprivrednog zemljišta, u zadnjim godinama je i gubljeno zbog upotrebe te zemlje za izgradnju. Konačno, mala veličina uzorka bi takođe mogla da bude jedan od faktora. Međutim, treba istaknuti da iskustvo ostalih zemalja u tranziciji prema tržišnoj ekonomiji pokazuje da podaci sistema sa centralnim planiranjem su obično precenili dostupnost površine zemlje farmi pošto se ti podaci nisu isparvljeni što se tiče suštinskih gubitaka površina zemljišta koja se upotrebljava za nepoljoprivredne svrhe. Tabela 7. predstavlja upotrebu zemlje prema izjavama/isticanju farmera.

Table 7: Iskorišćenost zemljišta

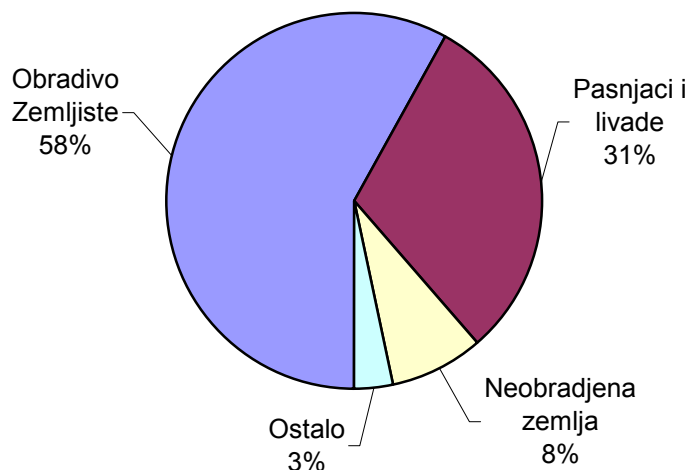
Vrsta zemljišta	Površina (ha)	%
Obradivo zemljište	114.162	43,19
Vrtovi	2.253	0,85
Vocnjaci	3.088	1,17
Vinogradi	980	0,37
Staklenici	189	0,07
Livade	55.601	21,03
Subtotal Kultivisano zemljište	176.273	66,68
Pasnjaci	4.975	1,88
Ugar	15.750	5,96
Subtotal Poljoprivredno zemljište	196.997	74,52
Dvorista	9.136	3,46
Ostalo	58.097	21,98
Ostale	109	0,04
Ukupna površina zemljišta	264.340	100,0

Poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu koje je upotrebljeno od strane domaćinstava se računa na oko 67 % od ukupne površine zemlje. Ostalo zemljište se vodi kao šume i kućna dvorišta. Poljoprivredno zemljište uključuje upotrebljivo ratarsko zemljište, kućne bašte, voćnjake, vinograde, staklernike/plastenike, livade i pašnjake, i zemljište ostavljeno za

⁹ Poljoprivredni kombinati, Poljoprivredna preduzeca i Zadruga

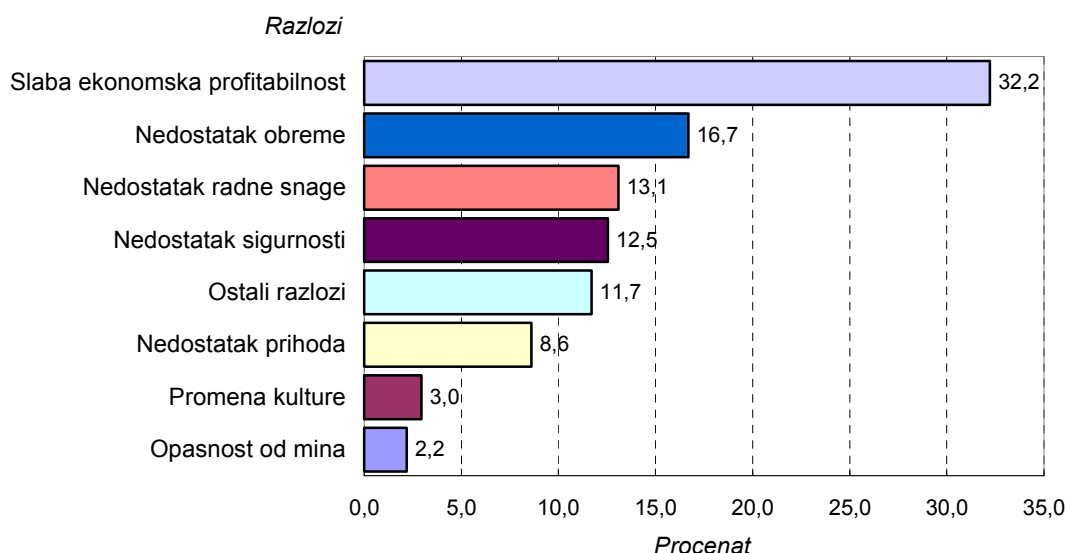
uagr. Upotreba poljoprivrednog zemljišta po glavnim kategorijama je predstavljena u Figuri 2.

Figure 2: Upotreba poljoprivrednoga zemljišta

Najveći deo oko, 58 %, je upotrebljeno/korišćeno kao obradiva površina; druga najveća kategorija se sastoji od livada i pašnjaka. Prema Anketi Poljoprivrednih Domaćinstva 2004, 8 % poljoprivrednog zemljišta je ostavljeno za ugar. U 2004, jedna četvrtina svih poljoprivrednih domaćinstava je posedovala nešto od zemljišta ostavljenog za ugar. Oko jedna trećina farmara koji su ostavili zemljište kao ugar napomiju, da je razlog ovome niska rentabilnost farmi, Figura 3.

Figure 3: Izneseni razlozi od farmera za zemlju ostavljenu za ugar¹⁰

¹⁰ Jedan od razloga je takođe nedovoljna sigurnost, koja se reflektuje na navode farmara koji su zabrinuti za njihovu ličnu sigurnost

Drugi važani razlozi koji su napomenuti od farmera su nedostatak ulaganja-inputa, opreme ili radne snage. Iako u proseku poljoprivredna domaćinstava imaju dovoljno opreme za obrađivanje zemlje i dostupne radne snage, za neka domaćinstva izgleda kao određena poteškoća

Table 8: Upotreba zemlje

Opština	Navodnjavano	Nenavodnjavano	Ukupno	Učesce opština u navodnjavanju
	%	%	%	%
Kosovo	31,5	68,5	100,0	100,0
Dečani	67,5	32,5	100,0	7,2
Gjakova	34,6	65,4	100,0	4,3
Glogoci	33,3	66,7	100,0	4,9
Gjilani	30,4	69,6	100,0	4,8
Dragashi	5,4	94,6	100,0	0,3
Istogu	54,4	45,6	100,0	5,9
Kaçaniku	32,1	67,9	100,0	2,3
Klina	25,3	74,7	100,0	2,1
F Kosova	33,6	66,4	100,0	2,6
Kamenica	26,5	73,5	100,0	3,7
Mitrovica	27,3	72,7	100,0	1,3
Leposavici	37,8	62,2	100,0	3,6
Lipjani	21,0	79,0	100,0	3,8
Novo Brda	21,2	78,8	100,0	0,4
Obiliqi	27,2	72,8	100,0	1,3
Rahoveci	43,3	56,7	100,0	5,8
Peja	69,5	30,5	100,0	8,9
Podujeva	25,2	74,8	100,0	5,6
Prishtina	30,3	69,7	100,0	4,2
Prizreni	30,8	69,2	100,0	3,6
Skenderaj	15,1	84,9	100,0	1,9
Shtime	23,2	76,8	100,0	1,4
Shterpcë	38,1	61,9	100,0	3,0
Suha Reka	25,8	74,2	100,0	3,9
Ferizaji	19,4	80,6	100,0	2,8
Vitë	23,6	76,4	100,0	2,8
Vushtrrija	31,1	68,9	100,0	3,7
Zubin Potoku	40,7	59,3	100,0	1,1
Zveçani	53,2	46,8	100,0	1,7
Malisheva	9,7	90,3	100,0	1,1

Navodnjavanje se upotrebljava u oko 33.000 ha što znači da se oko 32 % obradivog zemljišta se navodnjavanog. Tabela 8. predstavlja deo navodnjenog zemljišta po opštinama prema izjavama farmera. Struktura farmi se pretežno sastoji od malih farmi, uglavnom sa ispod dva hektara zemljišta, koje proizvode za potrebe domaćinstava. U 2004 identifikovana su oko 369 privatnih domaćinstava komercijalnih farmi, uključujući pogone specijalista. Ovi su imali oko 9.400 ha površine zemljišta, ili 3,6 % od ukupnog privatnog zemljišta izjavljenog od farmera.

Table 9: Poljoprivredno zemljište po veličini farmi i strukturi farmi

Veličina farme (ha)	Male farme			Velike farme			Ukupno			
	Broj farmi	Površina (ha)	% farmi	Broj farmi	Površina (ha)	% farmi	Broj farmi	Površina (ha)	% farmi	% Ukupno
0 - 0.5 ha	27.503	8.305	23,5	9	3	2,4	27.512	8.308	23,4	23,4
0.51 - 1 ha	27.379	20.808	23,4	10	7	2,7	27.389	20.815	23,3	46,8
1.01 - 2 ha	32.646	47.813	27,9	20	33	5,4	32.666	47.846	27,8	74,6
2.01 - 3 ha	14.907	36.311	12,7	30	73	8,1	14.937	36.384	12,7	87,3
3.01 - 4 ha	6.678	22.986	5,7	42	148	11,4	6.720	23.134	5,7	93,1
4.01 - 5 ha	3.294	14.769	2,8	31	139	8,4	3.325	14.908	2,8	95,9
5.01 - 6 ha	1.898	10.346	1,6	29	161	7,9	1.927	10.507	1,6	97,5
6.01 - 8 ha	1.389	9.783	1,2	42	294	11,4	1.431	10.077	1,2	98,8
8.01 - 10 ha	477	4.193	0,4	29	257	7,9	506	4.451	0,4	99,2
Preko 10 ha	826	12.715	0,7	127	7.851	34,4	953	20.567	0,8	100,0
Ukupno	116.998	188.031	100,0	369	8.966	100,0	117.367	196.997	100,0	

Tabela 9. prikazuje raspodelu farme prema veličini kako za male isto tako i za velike farme. Farme su klasifikovane u 10 grupa. 96 % domaćinstava malih farmi su sa ispod 5 ha, i one se računaju na oko 80 % poljoprivrednog zemljišta malih farmi, dok 4 % farmi sa preko 5 hektara računa se da je oko 20 % zemljišta. U 2004, prosečna veličina domaćinstava malih farmi, računajući samo poljoprivredno zemljište, bila je 1,6 ha. Standardna devijacija je bila mnogo manja nego kod velikih farmi, 2,1. Ova veoma rasepljena struktura farmi koči razvoj komercijalne poljoprivrede i unazađuje egzistencijalnu delatnost farmi.

Raspodela velikih i specializovanih farmi je sasvim drugačija. Prosečna površina farmi je bila oko 24,3 ha sa standardnom devijacijom od 76,6. 38 % osto farmi su ispod 5 ha, ali površina poljoprivrednog zemljište u ovim farmama iznosi samo oko 4 % poljoprivrednog zemljište u velikim farmama, dok 62 % farmi su sa više od 5 ha. Ova grupa se računa na 96 % zemljišta. Unutar ove grupe, postoje nekoliko veoma velikih farmi, sa ekstenzivnim pašnjacima. Imajući u vidu broj-koločinu površine zemlje pod malim farmama, opšta raspodela veličine poljoprivrednog zemljišta na Kosovu je gotovo identična sa raspodelom poljoprivrednog zemljišta domaćinstava malih farmi.

Tabela 10. predstavlja zemljište upotrebljeno po kategorijama u malim i velikim farmama. Razlike između ove dve grupe farmi su suštinske. U malom farmama, obrađivo zemljište je nešto preko jedne trećine ukupne površine zemljišta, dok kod velikih farmi ta podela je gotovo prepolovljena. Domaćinstva malih farmi kućnih bašti i kućnog dvorišta računaju se na oko 4,5 % ukupne površine. Ovo je još jedan pokazatelj njihovog egzistencijalnog i nekomercijalnog karaktera.

Table 10: Ukupna površina zemljišta prema upotrebi i strukturi farme

Vrsta zemljišta	Male farme		Velike farme	
	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%
Obradivo zemljište	109.028	42,77	5.134	54,6
Vrtovi	2.248	0,88	5	0,05
Vocnjaci	2.966	1,16	122	1,29
Vinogradi	731	0,29	248	2,64
Staklenici	173	0,07	16	0,17
Livade	54.088	21,22	1.514	16,1
Subtotal Kultivisano zemljište	169.234	66,38	7.038	74,85
Pasnjaci	3.092	1,21	1.883	20,02
Ugar	15.705	6,16	44	0,47
Subtotal Poljoprivredno zemljište	188.031	73,76	8.966	95,34
Dvorista	9.092	3,57	44	0,47
Planine	57.720	22,64	377	4,01
Ostalo	92	0,04	17	0,18
Ukupna površina zemljišta	254.937	100	9.403	100,0

Više od jedne četvrtine zemljišta u strukturu obiju farmi je pod livadama, pašnjacima i šumama. Zemljište ostavljeno za ugar oje većeg procenta nego površine malih farmi. Često, ove farme imaju druge izvore prihoda i posvećuju manje vremena poljoprivrednim aktivnostima. Situacija kod velikih farmi je drugačija pošto se ove farme oslanjaju na prihode od farme radi podržavanja njihovih domaćinstava.

Table 11: Površina poljoprivrednog zemljišta prema vlasništvu i strukturi farme

Vrsta vlasništva	Male farme		Velike farme		Ukupno	
	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%	Površina (ha)	%
Vlasništvo	175.096	97,3	2.016	79,5	177.112	97,2
Uzajmljeno	8.238	1,7	4.445	18,9	12.682	1,8
Iskorisceno bez nadoknade od strane privatnika	3.939	0,8	1.274	0,8	5.214	0,8
Drzavno zemljište	652	0,1	674	0,6	1.326	0,1
Ostalo	106	0,1	556	0,2	662	0,1
Ukupno	188.031	100,0	8.966	100,0	196.997	100,0

Tokom Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava 2004 godine prikupljeni su podaci o statusu vlasništva parcela. Tabela 11 pokazuje da u malim farmama gotovo svo zemljište je u vlasništvu. Velike farme više upotrebljavaju zemljište uzeto u zakup.

Nepotpuni podaci

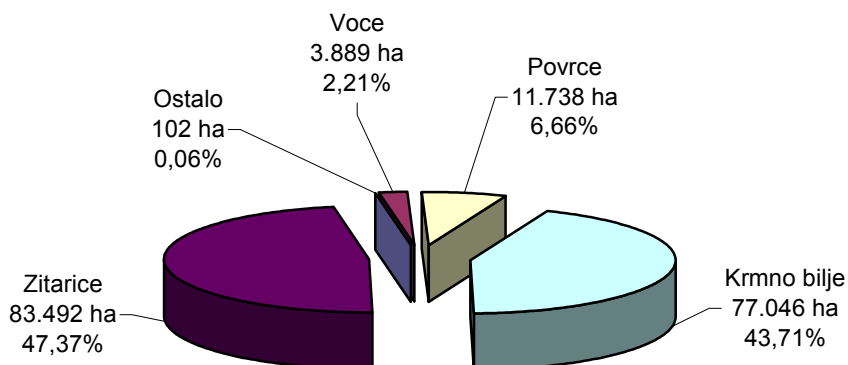
Ograničenja u preciznost uzoraka popisa malog uzorka se moraju imati u vidu pri upotrebi ovih podataka. Zbog ovog razloga, podaci na opštinskim nivoima nisu objavljeni uopšte.

4 Usevi

Kosovo je zemlja koja je okružena planinama. Glavna oblast obradljivog zemljišta je koncentrisana u dolinama i ravnim predelima severa i istoka. Povrće i voće je uglavnom koncentrisano na zapadnom delu. Tu su ekstenzivni pašnjaci, livade i sume u planinama.

Ovo poglavlje predstavlja podatke o površinama sa usevima (u hektarima); nivo proizvodnje i prinos u tonama. Figura 4. predstavlja glavne poljoprivredne useve uzgajanih u 2004, i grupisane su u 5 kategorija: žitarice; stočna hrana/krma; povrće; voće; i ostalo¹¹.

Figure 4: Površina pod usevima prema kategoriji

Rezultati ankete pokazuju da žitarice i stočna hrana/ krma stvaraju veći deo obradive površine zemlje na Kosovu; otprilike 90%. Dok voće stvara ostali deo od približno 10% obrađenog zemljišta.

Pogodni agro-ekonomski uslovi dominirali su tokom 2004. Ovo se reflektiralo na celokupan nivo proizvodnje i prinosa. Tabela 12. predstavlja zasejena površine, proizvodnja i prinosi po usevima.

¹¹ Industrijski usevi, Rasad/ Sadnice

Table 12: Crop area, production and yield

Usevi	Površina (ha)	Product ion (t)	Yield (t/ha)	Usevi	Površina (ha)	Product ion (t)	Yield (t/ha)
Zitarice	83.492			Krmno bilje	77.046		
Pšenica	52.156	196.693	3,7	Pšenica (zelena)	103	401	3,8
Raz	337	980	2,9	Raz (zeleni)	778	1.999	2,5
Jecam	2.221	6.297	2,8	Jecam (zeleni)	61	184	3,0
Pivski jecam	846	2.731	3,2	Ovas(zeleni)	3.409	8.675	2,5
Ovas	2.336	4.963	2,1	Kukuruz (zeleni)	1.195	21.407	17,9
Kukuruz	25.596	91.671	3,5	Seno (livadsko)	51.676	132.330	2,5
Povrce	11.738			Mesana trava	2.959	9.485	3,2
Krompir	2.526	55.881	22,1	Lucerka	14.049	45.328	3,2
Paradajz	606	11.261	18,5	Detelina	2.607	8.738	3,3
Crni patlidzan	10	256	25,1	Grahorica	209	768	3,6
Paprika	2.040	39.883	19,5	Voce	3.889		
Tikva	849	6.115	7,2	Jabuka	674	9.141	13,5
Bundeva	60	868	14,3	Kruska	227	2.781	12,2
Krastavac	202	5.889	29,2	Dunja	34	580	17,2
Lubenica	527	9.963	18,8	Musmula	10	171	16,2
Dinja	103	1.463	14,2	Sljiva	1.691	16.136	9,5
Kupus	570	15.419	27,0	Kajsija	26	352	13,2
Karfiol	7	124	18,8	Breskva	17	209	12,1
Spanac	42	343	8,1	Tresnja	41	415	10,1
Salata	27	262	9,6	Visnja	38	356	9,4
Cvekla	12	301	24,2	Orah	54	1.019	18,8
Celer	5	28	6,0	Lesnik	7	21	3,0
Praziluk	51	870	17,1	Kesten	162	750	4,6
Crni luk	661	9.920	15,0	Jagoda	14	58	4,1
Rotkvica	0	5	10,9	Mjedër	2	4	1,5
Beli luk	87	500	5,7	Grozdje za proiz.vina	301	1.422	3,7
Pasulj	3.275	5.253	1,6	Stono grozdje	591	2.658	4,5
Grasak	16	36	2,3	Ostalo	102		
Boranija	27	63	2,3				
Sargarepa	35	427	12,0				

Tabela prikazuje da su pšenica i kukuruz glavni usevi na Kosovu što se tiče zasejane površine i požnjevenih količina. Grašak, krompir, paprike su povrća koje domuniraju a kod stočne hrane/kreme to važi za seno i detelinu. Sljive, jabuke, i grozđe su vrste koje domuniraju. Tabela takode najbolje prinose u 2004 za useve kao zito, kukuruz, krompir, pasulj i paprike.

Neke opštine su poznate za izvise tipove useva. Ovo se reflektira/očitava i od rezultata ankete. Opštine kao Lipljan, Klina i Urosevac imaju najveću proizvodnju žita, i kukuruza. Opština Vučitrn, Peć, i Istok su glavni proizvođači krompira, paradajza. Opština Orahovac je poznato za vinogradarstvo i grozđe. Opštine Orahovac, Peć i Prizren su poznate za proizvodnju paprika, Istok, Peć, Suvareka su opštine poznate po proizvodnju Jabuka, i opštine Leposavić, Zvečan i Zubin Potok su poznate po proizvodnju sljive.

5 Šumarstvo

Šumarstvo je značajan sektor na Kosovu za ekonomske, okolišne i socijalne razloge. Nova zakonodavstva za rukovođenje šumarstva su nedavno uvedene na osnovu međunarodnih sporazuma¹². U poljoprivrednoj anketi u 2004 godini prikupljene su informacije o domaćinstvima koja dominiraju u sektoru šumarstva, upotreba drva prema opštinama, i tip upotrebljenog drva.¹³

Table 13: Broj poljoprivrednih domaćinstva koja poseduju šume prma opštinama

Kosovo	117.967	56.198	48
Dečani	3.987	1.146	29
Gjakova	5.307	3.644	69
Gllgoci	5.191	3.863	74
Gjilani	6.256	2.905	46
Dragashi	2.739	720	26
Istogu	4.211	1.608	38
Kaçaniku	2.923	2.011	69
Klina	3.323	2.253	68
F Kosova	2.322	338	15
Kamenica	4.258	2.502	59
Mitrovica	2.319	1.096	47
Leposavici	2.675	2.263	85
Lipjani	6.667	1.768	27
N. Brda	531	465	88
Obiliqi	1.697	406	24
Rahoveci	3.714	1.691	46
Peja	5.299	1.545	29
Podujeva	6.736	3.134	47
Prishtina	4.597	1.840	40
Prizreni	5.953	2.720	46
Skenderaj	5.297	4.106	78
Shtimja	2.185	1.094	50
Shterpca	1.763	395	22
S Reka	5.181	2.721	53
Ferizaji	6.314	3.126	50
Vitia	5.190	1.105	21
Vushtrria	4.939	1.352	27
Z Potok	1.132	1.005	89
Zvecan	1.010	926	92
Malisheva	4.251	2.450	58

Tabela 13. pokazuje da opštine Zvečan, Zubin Potok i Kamenica imaju najveći porcenat Poljoprivrednih Domaćinstava sa šumama (92% 89% i 88%). Teritorije ovih opština su poznate kao planine. Prema tome važnost ovih šuma u ovim oblastima je veoma važno i u mnogim slučajevima glavni izvor prihoda poljoprivrednih domaćinstva. Najniži procenat poljoprivrednih domaćinstva koje poseduju šume su Kosovo Polje (15%) i Vitina (21%). U

¹² Sumarski zakoni na Kosovu su odobreni 2003, na osnovu čega će Kosovo administrirati šumama na osnovu dodatka III prema Izveštaju Sednice Ujedinjenih Nacija u vezi Okolisa i Razvoja (Rio De Janeiro od 3-14 Juna, 1992)

¹³ 13 Dodate informacije povodom Kosovskog šumarstva mogu se dobiti od MPSRR, Odsek za Šumarstvo, odnosno od podataka prbrani za Sumarski Popis.

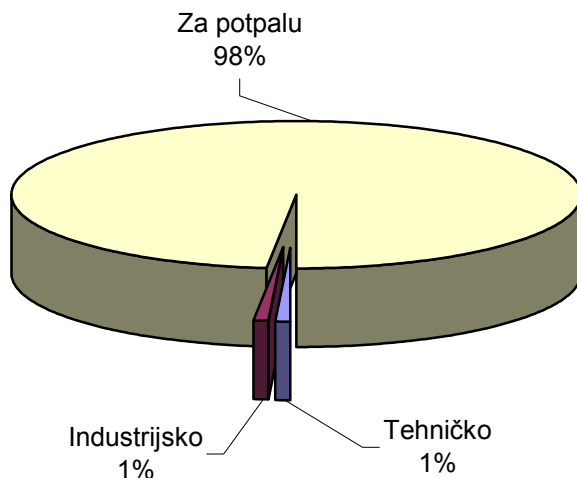
opstinu Vitina, veći deo šuma je državno vlasništvo što stvara većinu u poređenju sa privatnim vlasništvu. Tabela 14. predstavlja korišćenje drva po opštinama.

Table 14: Količina i namena upotrebljenog drva po opštinama

Opština	Ukupna iskorišćenost (m3)	Tehničko (%)	Industrijsko (%)	Za potpalu (%)
Kosovo	434.336	0,9	0,7	98,4
Dečan	5.030	4,5	:	95,5
Gjakovë	27.561	:	0,5	99,5
Glogoc	12.803	:	:	100,0
Gjilan	19.167	:	:	100,0
Dragash	2.276	:	:	100,0
Istog	7.092	2,2	:	97,8
Kaçanik	15.093	:	:	100,0
Klina	24.042	:	:	100,0
F Kosova	2.224	:	:	100,0
Kamenica	17.708	7,5	:	92,5
Mitrovica	12.665	0,5	:	99,5
Leposavic	28.387	:	:	100,0
Lipjan	25.316	:	1,1	98,9
N. Brda	8.562	:	:	100,0
Obiliq	2.935	:	:	100,0
Rahovec	10.851	:	:	100,0
Pejë	12.755	14,7	6,4	78,9
Podujeva	29.583	0,5	:	99,5
Prishtina	16.604	0,2	:	99,8
Prizren	7.186	:	:	100,0
Skenderaj	32.580	0,2	1,0	98,8
Shtime	10.731	:	:	100,0
Shterpce	2.645	:	:	100,0
S Reka	15.057	:	5,4	94,6
Ferizaj	31.525	:	:	100,0
Viti	7.170	:	:	100,0
Vushtri	10.021	:	:	100,0
Z Potok	14.223	:	:	100,0
Zvečan	9.322	:	2,3	97,7
Malisheva	13.222	:	:	100,0

Najviši nivo upotrebe drveta za poljoprivredna domaćinstva je u opštinama Srbica i Uroševac. U ovim opštinama prodaja drva za ogrev obezbeđuje značajan izvor prihoda za poljoprivredna domaćinstva.

Figure 5: Iskrišćenost šuma u vlasništvu privatnog sektora

Pozamašna količina drva se opotrebljava za ogrev, 98% dok 2% se opotrebljava za tehničke i industrijske svrhe¹⁴. Ovo je za očekivati kada se zna da je većina šuma na Kosovu nisko i nije pogodno za industrijsko tehničku upotrebu. Isti podaci u vezi upotrebe šuma po opštinama su predstavljeni na tabelama 14 i 15. gde su predstavljeni tipovi drva na Kosovu.

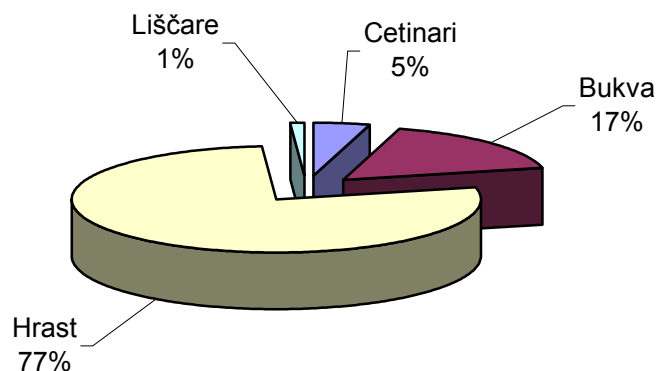
Table 15: Tipovi drva

Vrsta drveća	Procenat (%)
Smreka	3,18
Jela	1,01
Beli bor	0,18
Crni bor	0,03
Ostali četinari	0,17
Bukva	16,75
Hrast	77,53
Ostale tvrde lišćare	0,74
Ostale meke lišćare	0,41
Ukupno	100,0

Od table i figure 6. je jasno da najvaznije vrste drva su hrast (*Quercus*) 77%; bukva (*Gagus*) 17% i četinar (*Pinus*, *Abies*, *Picea*, itd) 5%.

¹⁴ Elektricne bandere, železnički podmetaci (pontoni)/ povezivaci, nameštaj, patos/ parket, i zapusace od drvne kore.

Figure 6: Vrste drveća

6 Stočni fond

Statistike o broju stoke prema veličini farme domaćinstava, male ili velike, su prikupljeni u Anketi Poljoprivrednih Domaćinstava 2004 godine. Nisu prikupljeni nikakvi podaci što se tiče proizvodnje za stočarstvo. Na Kosovu postoji određeni broj relativno velikih farmi domaćinstava koje su specializovane u stočarstvu. One su obuhvaćene u brojkama pod naslovom velike farme. Podaci za 2003 godinu dolaze od Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava, 2004 godine. To predstavlja opažanja ili sećanja farmera o broju stoke koju su oni imali prošle godine pošto veoma mali broj njih drži zapise o tome. Zbog ove činjenice, informacije mogu biti drugačiji od podataka za 2003 koji su dobijeni od otalih izvora.¹⁵

Tabela 16. prikazuje broj stoke u 2004, 2003 godini i procent razlika između 2003 i 2004.

¹⁵ Popis stočnog fonda od 2003 godine Dvogodišnja Administrativna Anketa vođena od Departmana za stočni fond

Table 16: Brojčana prezentacija stočnog fonda za Novembar – Decembar 2004

Vrsta stoke	2003		2004		Indeks	
	Male farme	Velike farme	Male farme	Velike farme	Male farme	Velike farme
Ukupno goveda	233.892	5.120	236.076	4.671	101	91
Mlečne krave	139.680	2.656	126.691	2.616	91	98
Ostala goveda	94.212	2.464	109.385	2.055	116	83
Svinje	39.320	1.889	33.836	1.396	86	74
Krmače	16.699	905	10.546	983	63	109
Ovce	55.407	26.487	53.359	18.580	96	70
Ovce za priplod	43.117	15.393	39.117	13.336	91	87
Koze	13.247	1.878	9.386	1.429	71	76
Konji i magarci	6.300	111	6.534	116	104	105
Živina	1.721.755	393.749	1.281.151	379.286	74	96
Kokoške	1.668.594	391.451	1.238.214	378.475	74	97
Ostala živina	53.161	2.298	42.937	811	81	35
Pčele (košnice)	39.698	718	40.918	505	103	70

Goveda su glavni stočni fond, od čega 54 % su krave muzare za proizvodnju mleka. Domaćinstva su posedovale mali broj bivolica, oko 500 grla u 2004 godini, kje su obuhvaćene u ukupnom broju goveda. U 2004, samo 2 % goveda su se nalazila u farmama velikih specializovanim domaćinstvima. Goveda su veoma rasprostranjena po domaćinstvima. Prosečan broj goveda po domaćinstvu je samo 1,12 u malim farmama i 15 u velikim farmama. Prosečan broj krava muzara je 1,57 u malim farmama i 8,5 u velikim farmama. Rasprostranjenost je tipično isto tako i za ostale vreste stoke. Male farme imaju u proseku 14 ovaca 17 peradi, dok velike farme imaju 224 i/odnosno 1.686¹⁶. Ovi Statistički podaci podvlače životni karakter stočnog ektora u domaćinstvima myalih farmi. Gotovo sve klase stoke su beležile znatan pad do kraja 2004 u poređenju sa istim razdobljem u 2003. uočljivi izuzetak od ove težnje su ukupna goveda, konji, i košnice pčela u malim farmama, konja i krmači u velikim farmama.

Postoje nekoliko faktora koji su doprineli opadanju broja stočnog fonda u 2004 godini. 2003 godina je bila prilično suva godina na Kosovu i u celom Balkanu uopšte. Ovo je smanjilo snabdevanje i povećalo koštanje stočne hrane i žitarica.

Jedan od sektora koji je snažno pogođen povećanjem koštanja je živinarstvo. Najveći pad u brojkama je zabeležen kod malih farmi. Uprkos činjenici opadanja po brojkama, ovaj sektor je i dalje bio veći u poređenju sa podacima od 2000 godine koji su pružani od poljoprivrednog modula LSMS. Sektor ovaca je suštinski sužen, posebno u velikim farmama koje nameravaju da prodaju njihove proizvode.

Postojale su poteškoće u pronalaženju tržišta, posebno za izvoz, te su s toga mnogi farmeri bili prinuđeni da smanje njihovo stado ili da potpuno odustanu od ove aktivnosti. Sektor stočnog fonda na Kosovu se takođe suočavao sa konkurencijom uvoza.

Na nivou opština, Đakovice, Peći, S. Reke, Prizrena, Istoka, Glogovaca, Dečana, Mališeva, Podujeva, Uroševca, Srbice, Vučitna imaju najveći broj goveda. Najveća koncentracija živine/peradi je u Lipljanu i Đakovici.

At municipality level, Gjakova, Peja, Suhareka, Prizren, Istog, Glogoc, Decan, Malishevo, Podujevo, Ferizaj, Skenderaj, Vushtri have the largest number of cattle. The highest concentration of poultry is in Lipjan and Gjakova

¹⁶ Ovi proseci kod velikih farmi predstavljaju proseke za sve velike farme nisu ograničene samo na specializovane farme za proizvodnju mleka ili živine/peradi.

Nepotpuni podaci

Potreban je veći uzorak radi tačne procene. Mali brojevi stoke na opštinskom nivou se ne mogu pridobiti od veličine sadašnjeg uzorka.

7 Poljoprivredna ulaganja/inputi

U Anketi Poljoprivrednih domaćinstava 2004 godine, prikupljeni su podaci o poljoprivrednim inputima, uglavnom poljoprivredne mašinerije i opreme, veštačkog đubriva i gnojiva. Nisu prikupljeni podaci koji se tiču opreme, operativnih cena ili uzimanja opreme pod zakup. Takođe nisu prikupljeni podaci koji se tiče koštanja veštačkih đubriva ili upotrebi ostalih inputa. O inputu radne snage je diskutovano odvojeno u poglavlju 8.

Poljoprivredna mašinerija i oprema

Prikupljeni su podaci što se tiče broja mašina i opreme, i broja domaćinstava koja su vlasnici različite mašinerije. Vrednosne brojke, koje prikazane kao vrednosne jedinica, koje se odnose na mišljenje vlasnika o tome koliko bih oni mogli da zarade od njihovih mašina ako bih iste prodali. Isto kao i na pređašnjim Anketama Poljoprivrednih Domaćinstava, smatra se da rasuđivanje/mišljenje farmera zbog raznih razloga teži ka podcenjivanju vrednosti.

Table 17: Mehanizacija i ostala prema u poljoprivrednim gazdinstvima

Vrsta mehanizacija	Male farme			Velike farme		
	Broj opreme	Procenat farmi koji su vlasnici	Prosečna cena	Broj opreme	Procenat farmi koji su vlasnici	Prosečna cena
Veliki traktor (preko 40 KS)	16.441	13,6	3.515	277	49,7	4.121
Mali traktor (ispod 40 KS)	30.952	26,1	3.056	199	47,3	3.446
Motokultivator	8.965	7,4	1.252	143	32,4	1.253
Plug	39.637	32,5	245	416	74,7	315
Drljaca sa diskovima	10.011	8,5	306	125	30,3	470
Zupcana drljaca	17.324	14,7	233	213	49,7	300
Rimorkio	32.271	27,1	751	330	69,7	989
Sejacice	4.431	3,4	681	146	28,5	932
Mesalice	4.106	3,4	510	157	37,2	736
Raspršivac đubriva	2.065	1,7	330	123	28,5	435
Masina za raspršivanje	1.605	1,4	490	115	27,7	594
Masine za kosenje	7.497	6,2	504	137	31,6	745
Masine-grabulja za travu	2.896	2,3	442	96	22,1	515
Kombajni za zetvu	877	0,6	5.482	56	10,1	5.739
Vezacica hrane za zivotinje	868	0,7	3.297	62	15,7	3.682
Vrsalice	184	0,2	183	2	0,5	225
Mlinovi	4.478	3,7	544	107	25,8	3.308
Pumpe za vodu	4.001	3,3	324	160	31,4	633
Aparat za muzu krava	731	0,6	387	92	15,4	787
Ostalo	2.324	2,0	658	78	15,2	3.606

Farmeri poseduju pozamašan broj traktora. Poređenje između malih i velikih farmi, prikazanog u Tabeli 17, pokazuje da oko 40 % malih farmi poseduju traktore, dok je ovaj postotak oko 97 % kod velikih farmi. Imajući u vidu male površine obrađivog zemljišta u malim farmama, razlika u poređenju sa velikim farmama i nije iznenađujuća, pošto mali farmeri mogu upotrebiti usluge ugovorenih mašina ili umesto toga uzeti mašine pod zakup umesto da

kupe njihovu ličnu mašineriju. Oni su takođe finansijski u nepovoljnom položaju. Većina traktora u vlasništvu/posedovanju od malih farmi su ispod 40 konjskih snaga. Većina onih koji poseduju opremu poseduju takođe i plug, drljaču i prikolicu. Ostali tipovi opreme su potpuno neuobičajni (vanserijski). Iako kombajni za vršidbu obično nisu u privatnom vlasništvu/posedovanju, anketa pokazuje da postoje oko 930 na Kosovu. 10 % velikih i specializiranih farmi poseduju kombajne za vršidbu. Dostupna oprema što se tiče količine, kao podaci o veku trajan mašinerije nisu bili prikupljeni, ali izgleda kao dovoljno prema obrađivoj površini. Iako mnogo bolje mahanizovane, velike farme čine malu razliku prema broju posedovane mašinerije na nacionalnom nivou.

Za mašinerije i opremu istog tipa vrednosne jedinice su obično više u velikim nego u malim farmama. Veliki farmeri poseduju snažniju, skuplju i bolje održavanu opremu.

Upotreba veštačkog đubriva i gnojiva

Tabela 18. predstavlja procenat domaćinstava koja upotrebljavaju različite tipove đubriva. Veštačko đubrivo se upotrebljava od većine farmera. NPK, se obično upotrebljava kao podloga prilikom sejanja, i spada među najviše upotrebljenih veštačkih đubriva od svih neorgansko đubriva, i većina ostalih veštačkih đubriva su NAG i Urea, koji se uglavnom primenju/upotrebljavaju kao pokrivač posle klijanaja useva. NPK se upotrebljava u tri četvrtine kod malih farmi i u 85 % kod velikih farmi. Traba naznačiti da jedno domaćinstvo može da upotrebljava veštačka đubriva razulečitih tipova.

Table 18: Upotreba veštačkog đubriva po domaćinstvima

Vrsta đubriva	Male farme	Velike farme
	Procenat gazd.koji koriste	Procenat gazd.koji koriste
NPK	75,8	85,1
NAG	34,9	48,4
URE	31,3	36,7
OSTALO	1,8	1,6
Organsko đubrivo	54,3	68,8

Sveukupno 20 % malih farmi i 13 % velikih farmi ne upotrebljavaju uopšte veštačko đubrivo. Oko polovina malih farmi i jedna trećina velikih farmi ne upotrebljavaju stočno đubre/gnojivo. Samo oko 10 % farmi domaćinstava ne upotrebljavaju ni veštačko đubrivo ni stočno đubre/gnojivo. Veći deo velikih farmi upotrebljava više veštačkog đubriva i/ili đubre/gnojivo nego male farme. Ka glavni razlozi navedeni su finansijski kapaciteti velikih farmi da kupe poljoprivredne inpute i strožija primena tehnologije kod velikih farmera.

Table 19: Upotreba veštačkog đubriva i stočnog đubreta/gnojiva prema usevima

Usevi	Površina (ha)	Mineralno đubrivo		Organsko đubrivo	
		Iskorisceno st (ton)	kg/ha	Iskorisceno st (ton)	ton/ha
Zitarice	83.492	34.767	416,4	120.572	1,4
Povrce	11.738	7.458	635,3	59.816	5,1
Krmno bilje	77.046	9.887	128,3	63.860	0,8
Voce	3.889	544	140	11.632	3,0
Sadnice	102	12	117,6	195	1,9
Ukupno	176.267	52.666		256.065	

Tabela 19. prikazuje upotrebu veštačkog đubriva i stočnog gnojiva po usevu; usevi su predstavljeni po grupama i iznet je prosek upotrebe veštačkog đubriva i stočnog đubreta/gnojiva po hektaru. Veoma je važno da se ukaže da su količine u bruto iznosima. Ovo znači da nema direktnih informacija o neto upotrebi aktivnih materija/substanci u razlečita veštačka đubriva. Povrće ima najveću stopu primene po hektaru, sa 635 kg/ha

inorganičnog veštačkog đubriva i 5,1 t/ha stočnog đubreta/gnojiva. Žitarice imaju 416 kg/ha inorganog veštačkog đubriva i 1,4 t/ha stočnog đubreat/gnojiva, i ogromna većina ovih veštačkih đubriva je upotrebljena na ove useve, a to je oko 47 % od inorganičnog i stočnog đubriva/gnojiva.

Pošto je načinjeno nekoliko proračuna, ispalo je da količina od 416 kg veštačkog đubriva po hektaru kod žitarica spada u normalne količine. Prema tehničke preporukama koje su upotrebljene na Kosovu istče sa da je žitricama potrebno 50 do 150 kg Azota/Nitrogen; 50-120 kg P_2O_5 i 50-100 kg K_2O kao jedinka aktivne substance. Upotreba stočnog đubreta/gnojiva je relativno nisko, ali opdanje broja stoke posle rata je imao negativan uticaj u proizvodnji stočnog đubreta/gnojiva.

Nepotpuni podaci

Isto tako i za poljoprivredna ulaganja/inpute, potreban je veći uzorak.

8 Poljoprivredni rad

Podaci o poljoprivrednom radu su veoma važni da bih se procenilo u kojoj je meri poljoprivreda sposobna da absorbuje ruralni rad i stepen potražnje ne poljoprivrednih poslova. Od zadnje ankete se može uočiti da su potrebene politike i izvan poljoprivrednog sektora, koji imaju za cilj ruralni razvoj. Zbog ovog razloga, Anketa Poljoprivrednih Domaćinstava od 2004 je prikupila podatke/informacije o zaposlenosti članova domaćinstava farmi u zavisnosti od njihove odlučnosti bavljenja farmom, puni radni odnos, skraćeni radni odnos ili povremeni/sezonski radni odnos. Pošto su zaposlena lica skraćenog radnog odnosa svrstana lica koja su radila najmanje 20 radnih časova u nedelji u poljoprivredi su okvalifikovani ko sezonski/povremeni. Lica koja su radila manje od 20 časova definisana su kao povremeni rad. Takođe su prikupljene informacije i o broju radnih dana sezonske radne snage na farmi. Radni dani su potom pretočeni u jedinice godišnjeg rada (JGR/AWU) upotrebivši standarde od nekih zemalja EZ. Jedna JGR/AWU se smatra da bude jednako sa 1,800 radnih časova i trajanje radnih dana je bila definisana na 8 časova koji su rezultirali sa 225 radnih dana u godini punog radnog odnosa. U tumačenju Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava 2001 godine, radni dana i lica u godini su procenjeni na 250 dana bez referisanja na radne časove i JGR/AWU.

Tabel 20. predstavlja broj članova domaćinstava uključenih na farmi prema polu/rodu i stepenu posvećenosti u domaćinstvima koja se bave farmama (puno radno vreme, skraćeno radno vreme ili povremeno nuđeni rada).

Table 20: Članovi gazdinstva angažovani na farmi

Puno radon vreme						
Starost	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
<16	1.096	76	350	24	1.446	100
16-65	53.184	76	16.653	24	69.837	100
>65	1.044	74	363	26	1.407	100
Ukupno	55.324	76	17.366	24	72.690	100
Skraceno radon vreme						
Starost	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
<16	2.351	57	1.751	43	4.102	100
16-65	65.292	62	39.476	38	104.769	100
>65	998	56	794	44	1.791	100
Ukupno	68.641	62	42.021	38	110.662	100
Sezonski rad						
Starost	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
<16	5.526	53	4.880	47	10.406	100
16-65	63.950	53	57.606	47	121.556	100
>65	988	44	1.271	56	2.259	100
Ukupno	70.464	52	63.757	48	134.221	100

Sveukupno, 318.000 članova domaćinstava imaju neki stepen uključenja u radu na farmi. Ovo predstavlja oko 50 % svih članova poljoprivrednih domaćinstava iznad 14 godina starosti. Jasno je da poljoprivreda kao sama ne može da osigurava zaposlenje za svo poljoprivredno stanovništva/populacije prema tome ostale industrije bi trebale da se barem smatraju takođe kao važan poslodavac u ruralnim područjima kao što je ratarstva.

Tabela pokazuje sve grupe godišnjeg doba a sudelovanje muških članova domaćinstava u punog radnom odnosu na farmi je veći nego kod žena (oko tri četvrtine punog radnog

vremena uključena članova domaćinstva u radu na farmi su mušakrci). U poređenju sa Anketom Poljoprivrednih Domaćinstava u 2001 godini odnos između muškaraca-žena koji su na osnovu punog radnog odnosa uključeni u radu na farmi se promenio u pravcu višeg relativnog učešća muških članova domaćinstava. Takođe postoje i polne razlike i među licima koja rade povremeno ili po skarćenom vremenu, ali se uočava opadanje u grupi koja je uključena u povremenom/sezonskom radu na farmi, na primer 53 % muškaraca i 47 % žena.

Većina članova domaćinstava uključenih u poljoprivredi, 93 %, pripadaju godišnjem dobu za aktivni rad, između 16 i 65 godina starosti. Ostli su ili mlada lica ispod 16 godina starosti ili, 5 %, ili penzionisana lica godišnjeg doba preko 65 godina starosti. mladi ljudi su pretežno uključeni u povremeni/sezonski rad na farmi pošto oni pripadaju godišnjem dobu kada je većina njih u punovremenskom obrazovanju.

Table 21. predstavlja broj radnih dana u farmama domaćinstava od radnika zaposlenih/angažiranih na osnovu dnevne ili mesečne isplate. Takođe su priloženi i podaci o rodu/polu i starosnom dobu.

Table 21: Članovi porodice ngažovani na radu na farmi/poljoprivredi

Starost	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
<16	494	91	48	9	542	100
16-65	236.341	94	16.276	6	252.616	100
>65	365	100	:	:	365	100
Ukupno	237.199	94	16.324	6	253.523	100

Pri primeni gore navedene procedure pretočenja, radnih dana u tabeli predstavljaju 1.127 lica u punom radnom odnosu na mesečnu isplatu. Ovako mali broj zaposlenih radnika u poljoprivredi je u dirknoj vezi sa domaćinstvima farme malih razmera koje ne mogu da absorbuju dodatni rad članova domaćinstava. Čak šta više, prosečan broj članova domaćinstva na Kosovu je prilično visok imajući u vidu obilnu radnu snagu u domaćinstvima. Preovlađujući deo zapozlene radne snage je pretežno muškog roda u aktivnom random starosnom dobu. Najčešće, dnevna isplata spada u praseku koji iznosi 10-15 Evra. Polne razlike pri ispalti lica u aktivnom random starosnom dobu nije uočena, ali u grupi mladih ljudi, ispod 16 godina, lica muškog roda zarađuju više, negde oko, 13 Evra dnevno dok su lica ženskog rada plaćene samo 10 Evra.

Nepotpuni podaci

Uglavnom, zaposlenost u poljoprivredi je veoma teško da se pravilno izmeri. Podcenjivanje je česta pojava. Obično farmeri ne uračunaju članove domaćinstava kao ulaganje/input radne snage na farmi.

9 Troškovi na farmi

Podaci potrošnje i prihoda u farmi su prikupljeni tokom Ankete Poljoprivrednih Domaćinstava u 2004 godini koji je bio pokušaj da se popuni postojeća praznina u pogledu ekonomske statistike na nivou farmi i domaćinstava. Postepeno, ova informacija će se proširiti sa podacima prema Mreži Podataka Računovodstva u Farmi (Farm Accountancy Data Network) (MPRF/FADN), u skladu sa definicijama EZ. Podaci o potrošnji farme od glavnih potrebitina/artikala u malim i velikim farmama domaćinstava, i prihod od farme su veoma osetljive prema načinu na koji farmeri procenjuju njihov rad i rad članova domaćinstava o doprinosu/inputu na farmama. Obično, ova vrednost spada pod izveštavaenim, rezultatima o podcenjivanju potrošnje na dnevnicama i ličnim dohodcima.

Prosečna potrošnja po farmama iznosi oko 658 Evra, koje je više od izjavljenog prihada u gotovom novcu koji od 507 Evra. Male farme su izjavile da im je potrošnja oko 578 Evra dok se prihod u gotovom novcu kreće oko 408 Evra. Jedan od razloga koji utiče da potrošnja bude veća od prihoda je da veći broj malih farmi proizvodi za potrebe svog domaćinstva, proizvoda koji se ne prodaju/trguju. Međutim, mnoga domaćinstva imaju alternativne izvore prihoda da bih platili za troškove farme. Velike i specializovane farme imaju mnogo veći priliv sredstava/dohodka gotovog novca, prosek je oko 31.522 Evra dok je potrošnja, 25.813 Evra, stoga ova grupa može da pokrije obuhvata potrošnju farme prema prihodima gotovog novca. Tabela 22. prikazuje potrošnju u proizvodnji na farmi prema glavnim artiklima za male farme, velike farme i celokupan broj farmi na Kosovu.

Table 22: Struktura potrošnje farme na Kosovu

Potrošnja	Male Farme		Velike Farme		Ukupno	
	Ukupna potrošnja		Ukupna potrošnja		Ukupna potrošnja	
	Euro	%	Euro	%	Euro	%
Mineralna đubriva	12.079.815	17,8	662.466	6,8	12.742.281	16,4
Organska đubriva	1.219.748	1,8	25.134	0,3	1.244.882	1,6
Kemikalije	1.626.513	2,4	244.179	2,5	1.870.692	2,4
Seme	7.231.392	10,6	683.159	7,0	7.914.551	10,2
Ishrana zivotinja	6.116.400	9,0	2.437.205	25,1	8.553.605	11,0
Kupovina zivotinja	6.586.719	9,7	1.669.084	17,2	8.255.803	10,6
Veterinarske usluge	1.838.410	2,7	157.726	1,6	1.996.136	2,6
Zarade i dnevnice	2.545.088	3,7	1.151.212	11,9	3.696.300	4,8
Gorivo	8.735.505	12,9	732.310	7,5	9.467.815	12,2
Popravke i održavanje	3.959.697	5,8	259.791	2,7	4.219.488	5,4
Ugovoreni radoni i nadoknada za mehanizaciju pod kiriju	9.365.077	13,8	212.911	2,2	9.577.988	12,3
Održavanje i poravka na farmi	1.075.763	1,6	281.581	2,9	1.357.344	1,7
Kirija data za koriscenje zemljišta	693.512	1,0	482.085	5,0	1.175.597	1,5
Energija, telefon, itd.	3.135.563	4,6	136.750	1,4	3.272.313	4,2
Kamata na kredite	265.729	0,4	283.512	2,9	549.241	0,7
Ostalo	1.466.970	2,2	286.453	3,0	1.753.423	2,3
Ukupno	67.941.900	100,0	9.705.558	100,0	77.647.458	100,0

Glavne kategorije potrošnje su veštačka đubriva, ugovorene usluge uplata kirije za iznajmljeno mašinstvo, gorivo, semena, stočnu hranu i kupovina stočne hrane. Ovi artikli se računaju na blizu tri četvrtine potrošnje u svim farmama. Mali deo potrošnje na održavanju objekata/prostorija farme je zbog razloga što obično jedino što ta domaćinstva malih farmi poseduju je parcela zemljišta. Troškovi na ostalim artiklima sa veoma malim udelom ukupne potrošnje u farmi su uplata kamata na zajmove/kredite.

Na Kosovu bankovni krediti se ne upotrebljavaju baš u velikoj meri prilikom bavljenja farmom. Farmeri neformalno posude/pozajmljuju od prijatelja i familje bez nekog formulisanog dogovora u plaćanju kamate. Neki farmeri nastoje da ne ubrajaju ove pozajmice kao kredite.

Postoje ogromne razlike u strukturi potrošnje između malih i velikih farmi. Male farme troše 55 % od njihove ukupne potrošnje na uzgoju useva, uglavnom semena, veštačka đubriva, gorivo, i ugovorenih usluga i uzajmljivanju mašinstva. U gotovo 70 % velikih farmi je specializovano za stočarstvo. Ovo je uticalo na njihove cene. 42 % za stočnu hranu i kupovinu stoke. Velike farme imaju zaposlen radnike i plaćaju ih 12 % od ukupne potrošnje kao dnevnice i plate. Oni takođe plaćaju više za zemljište uzeto pod zakup i objekte/prostorije, i za uplatu kamata na kredit.

Table 23. predstavlja prosečnu procenu ukupne potrošnje na proizvodnji farme prema opštinama.

Table 23: Vrsta/tip potrošnje u farmi prema opštini u (Evrima)

Opština	Djubriva i kemikalije	Seme	Stoka	Mehanizacija	Zarade i dnevnice	Ostali troškovi	Ukupno
Kosovo	15.857.854	7.914.551	18.805.544	23.265.291	3.696.300	6.354.494	77.647.458
Dečan	236.323	142.673	585.086	467.187	147.983	31.610	1.579.251
Gjakovë	710.487	281.061	2.156.544	1.231.645	232.664	390.221	4.612.401
Glllogoc	785.206	545.292	112.591	866.563	104.953	63.422	2.414.605
Gjilan	541.337	185.811	995.456	675.253	306.184	81.715	2.704.041
Dragash	89.956	9.228	408.845	157.029	11.772	40.609	676.830
Istog	621.609	320.698	695.655	915.739	268.802	438.916	2.822.503
Kaçanik	128.215	77.973	461.084	296.125	36.956	36.273	1.000.354
Klinë	830.412	845.302	480.462	1.009.037	311.603	209.984	3.476.816
F Kosovë	353.324	137.889	330.088	677.171	36.061	80.802	1.534.533
Kamenicë	463.036	105.722	273.990	516.899	59.766	65.601	1.419.413
Mitrovicë	61.457	58.886	320.603	302.381	63.287	26.139	806.613
Leposavic	395.210	175.694	476.443	599.886	23.014	348.532	1.670.247
Lipjan	1.219.107	508.726	1.733.146	2.315.854	332.736	1.628.809	6.109.568
N. Brdë	67.481	23.453	42.259	84.739	0	19.028	217.931
Obiliq	261.408	88.435	241.817	417.407	31.364	63.284	1.040.431
Rahovec	1.921.764	756.717	793.055	2.194.049	281.237	1.510.749	5.946.822
Pejë	574.439	389.379	747.389	932.503	273.906	185.462	2.917.617
Podujevë	660.315	364.463	800.013	1.114.624	133.840	161.187	3.073.255
Prishtinë	530.733	219.999	251.994	1.046.021	97.514	145.920	2.146.262
Prizren	366.327	152.576	1.048.235	687.499	100.491	45.374	2.355.128
Skenderaj	634.632	347.802	544.416	656.416	27.364	201.800	2.210.629
Shtime	244.881	132.223	242.805	338.791	15.535	11.710	974.235
Shterpca	508.359	58.332	167.731	293.027	5.715	25.625	1.033.164
S Rekë	532.395	310.710	929.562	1.105.137	115.531	36.780	2.993.336
Ferizaj	605.325	294.062	374.701	684.516	183.673	89.903	2.142.277
Viti	844.723	348.599	473.805	860.610	77.346	24.729	2.605.083
Vushtrri	840.313	619.105	576.285	1.281.446	217.823	237.192	3.534.972
Z Potok	60.349	19.857	244.853	79.084	109.459	18.336	513.602
Zvecan	188.874	55.075	1.589.524	306.725	13.970	121.358	2.154.168
Malishevë	579.857	338.810	707.108	1.151.928	75.753	13.428	2.853.455
Procenat (%)	20	10	24	30	5	8	100

Sa ciljem lakše upotrebe tabele kategorije koštanja su sažete u poređenju sa Tableom 22. veštačka đubriva, stočno đubre/gnojivo i kemikli su stavljani zajedno u grupi 'veštačka đubriva usevi i kemikalije'; stočna hrana, kupovina stoke i veterinarske usluge su smeštene pod generalnim naslovom 'stočni fond ili stočarstvo'; opravak i održavanje mašinerije, ugovorene usluge i kirija za mašineriju uzetu pod zakup, i gorivo su stavljene pod naslovom 'mašinerija'. Svi manji artikli su sakupljeni pod naslovom ostali troškovi .

Zavod za statistiku Kosova (ZSK) - kratak opis

Zavod za statistiku Kosova, kao stručan zavod deluje još od 1948. godine i prešao je kroz sve istorijske faze Kosova. Dana 2 avgusta 1999. Zavod je ponovo započeo sa radom kao nezavisna stručna institucija javne administracije. Zavod se finansira od Konsolidovanog Budžeta Kosova i od raznih donatora za posebne projekte.

Pravilnik o statistikama (Pravilnik 2001/14) stupio je na snagu 2 jula 2001. ZSK je izvršna agencija koja deluje u okviru Ministarstva za javne poslove (MJP). Jedan Master plan (srednjoročni razvojni plan) o statističkom sistemu je u fazi razvoja.

Organizativna struktura: Sedam područnih kancelarija, u Prištini, Peći, Đakovici, Prizrenu, Uroševcu, Gnjilanu, i Mitrovici i sedište u Prištini, aktuelno ZSK broji 137radnika, od toga 90 su u sedište u Prištini i 47 u područnim kancelarijama. Prisutan je 1 međunarodni ekspert koji pruža podršku Zavodu i 1 asistent za jezike. Zavod za statistiku Kosova ima jednu sasvim novu organizaciju anketa sa iskusnim popisivačima i mogućnošću prevoza. Takođe, u novije vreme u Zavodu je implementirana nova organizacija poslova. Radna grupa o statistikama, uključujući ovde većinu ministara, je u toku formiranja.

Misija Zavoda jeste zadovoljavanje potreba korisnika statističkim objektivnim podacima i redovnim analizama, a time će pružiti podršku vladinim departamentima i obezbediće donosiocima odluka potrebne informacije, te i ostalim korisnicima Kosova.

- **Adresa:** Zavod za statistiku Kosova, Ul. "Zenel Salihu"br.4
Priština
- **Telefoni:**
Sedište Zavoda 00 38138/235 111
Direktor 00 38138/235 545 ili 00 38138/504 604 lok. 6572
- **Fax:** 038138/235-033
- **E-mail:** agriculture@ks-gov.net
- **Web-site:** www.ks-gov.net/esk